

*„L' Italia s'è destra”
Egy előre bejelentett győzelem krónikája*

Naccarella István¹¹

Cikkünk olasz nyelvi címe szójátékot rejt, amelyben az olasz himnusz első versszakának második sorára történik utalás. Ebben a verssorban a szerző megállapítja, hogy a nép végre-valahára „felébredt”, azaz fogékonyvá vált a nemzeti újjáébredés eszméje iránt. („*Fratelli d'Italia/ l'Italia s'è desta...*”). Az olasz nyelvben a „*destra*” szó jelentése pedig – politikai értelemben is – „jobb”, (ugyanúgy, mint egyébként a magyarban is).

Az április 13-14-i választás – melyet annak következtében írtak ki, hogy Prodi kormánya 2008 januárjában válságba került, olyan időben szólította az urnákhoz az olasz szavazókat, amelyben nemcsak politikai, de gazdasági krízishelyzet is előállt. Már 14-én este a szavazatszámolás annak a jobbközép koalíció elsöprő győzelmét jelezte, amelynek élén az újra megválasztott Silvio Berlusconi állt. Nyomasztó volt a győzelem, nemcsak arányai miatt – kb. 10% a Képviselői Kamarában és a Szenátusban is (Olaszországban un. nem tökéletes kétkamarás rendszer van érvényben) – hanem az intézményrendszerre gyakorolt esetleges hatásai következtében is.

Ami a médiát illeti, Berlusconi kívül nem sokan hittek ilyen fölényes győzelemben - talán amiatt a babonás óvatosság miatt is, ami alól Olaszországban még a politikusok sem kivételek - pedig igen sok szempontból előre látható volt. Először is azért, mert Olaszországban a politikai válságot követő választások mindig a bizonytalan és kevésbé elkötelezett szavazók ellenzékéhez való átpártolását eredményezik. Másrészt az olasz szavazók pártpreferenciája kezdettől fogva régiókénti megoszlást mutat. Anélkül, hogy ennek okait részletesen elemeznénk, megemlítjük, hogy Dél-Olaszország nagy része történelmi okoknál fogva jobboldali beállítottságú, míg olyan tartományok, mint Emília-Romagna és Toscana a baloldal fellegráinak tekinthetők. A harc a választók kegyeinek elnyeréséért tulajdonképpen az ország maradék részén folyik. Az utóbbi időben azonban, egy sor nemzetközi folyamat Olaszországban kedvező feltételeket talált arra, hogy gyorsabban éreztesse hatását (kormányválság, észak és dél közti egyenlőtlenségek, olyan vállalatok, mint az Alitalia válsága, a szeméttlerakók helyzete, romló közbiztonság, a fiatalokat különösen sújtó munkanélküliség, a nem kellőképpen kontroll alatt tartott bevándorlás, stb.). Ez azt a régiót sújtotta, amelyiket lehetett, azaz, ahol egy viszonylagos korábbi jólét veszélybe kerülhetett, ez pedig Észak-Itália. Az érintett északi-középitáliai régióban két esemény éreztette hatását közvetlenül a választások előtt, amelyek esetleg befolyással lehettek a választók döntésére: az Alitalia körül kialakult helyzet és a campaniai hulladék-botrány. A repülőtársaság válsága a Malpensa repülőtérrel sem kímélte: arról a repterről van szó, ami a személy és főleg az áruszállítás szempontjából kulcsfontosságú szerepet töltött be a régióban. Megkérdőjelezni a létét egyet jelent az északi gazdaság, és ezen keresztül a régió lakosságának megkérdőjelezésével. Azokról van szó, akiket a Lega Nord (Északi Liga, jobbközép koalíció) kezdettől fogva meg kíván szólítani. A párt 20 évvel ezelőtt a területi kiválást szorgalmazta, ma pedig a föderalista adórendszer mellett száll síkra, azaz hogy az állam ne központi módon kezelje a befolyt

¹¹ Óraadó tanár, PTE BTK, Olasz Tanszék.

adókat, hanem mind a 20 régió (Itália 20 tartományra van felosztva) önkormányzata maga dönthessen a befolyt pénzek felett.

A néhány dél-olasz nagyváros utcáira zúdított többtonnányi szemét minden következményével együtt (a turizmusra erősen építő gazdaság visszaesése, környezetszennyezés, dioxin-botrány, a helyi termékek iránti bizalom csökkenése) sok emberben tovább erősítette azt az érzést, hogy a központi kormányzat a közkiadásokra szánt forrásokat rosszul kezeli, s hogy egyre nő a szakadék Észak és Dél között.

Elegendő ezt a két tényezőt figyelembe venni, hogy megértsük azt a hihetetlen szavazatszám-növekedést, amit a Lega Nord könyvelt el, amely 2006-ban egy kb. 4,5 %-os bázisról indulva ebben az évben több mint 8%-ot ért el. Ez 2388257 többlétszavazatot jelentett egy olyan párt számára, amely teljes joggal nevezhető szélsőségesnek. Ezen felül egy olyan regionális kötődésű párt, mint amilyen a Lega Nord is, mindig szoros szimbiózisban él az állampolgárokkal, viszonyuk már-már olyan, mint egy szerződés, minden olyan konkrét kérdésben aktívan részt vesz, amely közvetlenül érinti az emberek mindennapi problémáit. Ezért, bár programját tekintve a Lega jobboldali párt, követői között többféle ideológiai beállítottságú szavazó is található. Két körülmény határozza meg ezt a tényt, mindkettő a párt területiségéhez kapcsolható. Elsőként említendő, hogy regionális párt révén nem kell országos ügyekkel foglalkoznia, mint a többi nem területi alapon működő pártnak. Ezért könnyedebben mozog, nem bénítják le tevékenységét mindazok a fékek, amelyekkel egy bonyolult szempont-rendszert figyelembe vevő pártnak állandóan számolnia kell. Másodsorban pedig az a tény, hogy a párt területi elv alapján működik, lehetővé teszi számára, hogy homogén egészként kezelje a lakosságot. A területi elv szellemében ugyanis, ha a régió nyer, azzal minden lakosa jól jár.

Mindazonáltal, mint ahogy a táblázatból is látszik, a Lega Nord hozadéka nem volt döntő a siker szempontjából, mivel a Berlusconi-párt egyedül 272 parlamenti helyet nyert el a rivális koalíció által összesen megszerzett 239-el szemben. Ez mindenképpen szerencse az ország szempontjából: a szilárd parlamenti többség lehetővé teszi a kormány számára, hogy ne függjön a párt zsarolásától, amely, mint említettük, enyhén szólva is radikális követeléseket támaszt. A következő kormányzati időszakra tehát stabil kormányzás várható, amely, ha előre nem látott események nem jönnek közbe, várhatóan ki fogja tölteni az ötéves ciklusát. Ha ez így történik, ez lesz 1968 óta a második olyan kormány, amelyben a kormányfő kitölti a mandátumát. És ez annál is valószínűbb, mert az első ugyancsak Berlusconi volt (2001-2006 között), igaz egy sokkal instabilabb többség és egy bonyolultabb parlamenti összetétel mellett.

És itt van az a pont, ami miatt azt mondtuk, hogy talán Olaszország felébredt (*l'Italia s'è desta*). Eltekintve attól, hogy végül is ki lett a győztes, az olaszok ezúttal mintha érettebben viselkedtek volna a szavazófülkékben. Az országot mindig is a széles politikai paletta és a sok törpepárt jellemezte. A szavazópolgárok most mintha megértették volna, hogy az ország kormányozhatósága szempontjából el kell kerülni a szavazatok túlzott szétforgácsolását, és inkább a két nagy koalícióra kell összpontosítani. Egyébiránt a koalíció is ugyanerről az érettségről tett tanúbizonyságot azzal, hogy magukat, mint 2-3 párt szövetségét határozták meg. Elsősorban a balközép tisztította meg magát azoktól a pártoktól, melyek az elmúlt ciklus kormányozhatatlanságának és a kormány bukásának okozói voltak (szélsőbal pártok, környezetvédő mozgalmak).

Ekkor érthetővé válik, mit is jelent a jobboldali fordulat (*l'Italia s'è destra...*). Ugyanis összességében a két koalíció és az egyetlen önálló párt, amely átlépte a 4%-os parlamenti küszöböt, a versenyben lévő 26 párt közül 6 osztozik a parlamenti helyeken. Tehát a szavazatok koncentrációja, amely a két nagy koalíciót jutalmazta, azt eredményezte, hogy eltűnik sok olyan kisebb erő, amelyek hagyományosan parlamenti képvisellel rendelkeztek. Ez vonatkozik a történelmi baloldal összes pártjára, a komunistákat és a szocialistákat is beleértve: ez először fordul elő Mussolini óta. Valójában a szélsőjobb pártjai is eltűntek a parlamentből, de összetételénél fogva Berlusconi koalíciója vélhetően jobban fogja a jobboldali értékeket képviselni, mint a Partito Democratico (Demokrata Párt) a baloldali értékeket. A vereség másnapján a PD vezetője Walter Veltroni kijelentette, hogy konstruktív ellenzékként kíván fellépni, az angol típusú kétpólusú rendszer mintájára, árnyékkormányt alakítva.

De Olaszország nem Anglia és felvetődik a kérdés, hogy az új kormánynak nemcsak hivatalos ellenzékként kell szembeállnia, hanem azokkal a társadalmi erőkkel is, akik elveszítették parlamenti hivatkozási pontjaikat. Olyan csoportokról van szó, mint a szakszervezetek, környezetvédő mozgalmak, pacifisták, határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott, tehát nagy létbizonytalanságnak kitett munkavállalók, szociális ellátó központok, a globalizmus ellen fellépő (*no global*) csoportulások, melyek gyakran szerveznek utcai megmozdulásokat. Az ilyen fellépések száma, parlamenti képviselő híján vélhetően szaporodni fog, ezzel megteremtődnek annak a feltételei, hogy a parlamenten kívüli politizálás új szakasza vegye kezdetét, hasonlóan ahhoz, amit a hatvanas-hetvenes években már láttunk. Manapság, ugyanúgy mint akkoriban, fennáll a veszélye, hogy egy nem intézményes keretek között megszólaló álláspont megtalálja azt az erősítést, hogy másképpen juttassa el a hangját, kockáztatva, hogy egy újabb terrorizmusba torkollhat. Ennek a veszélye reális. Nem véletlenül használtuk az „1968 óta” kifejezést, amikor a mandátumát kitöltő egyetlen kormányról beszéltem. Ez volt az az időpont, amikor véget ért a Köztársaság IV. parlamenti ciklusa, amely három egymást követő kormányt ért meg ugyanazzal a miniszterelnökkel, Aldo Moróval az élen, akinek nevéhez a „nagy kiegyezések” fűződnek, és akit a Vörös Brigádok raboltak el és öltek meg 1978-ban. Olaszországban a terrorizmust még nem sikerült csírájában elfojtani: elég, ha arra gondolunk, hogy az utolsó, a Vörös Brigádok terroristáitól származtatható csoportot egy évvel ezelőtt tartóztatták le Milánó, Padova, Torino térségében, kevéssel azelőtt, mielőtt akcióba léptek volna. Az Új Vörös Brigádok (*Nuove Brigate rosse*) 2002. március 19-én intéztek újra politikai támadást ellenfeleikkel szemben, amikor meggyilkolták Marco Biagi professzort, a második Berlusconi-kormány Munkaügyi Minisztériumának tanácsadóját. A „nagy megegyezésre”, valamint az Aldo Moro által a hatvanas évek közepétől szorgalmazott kompromisszumokra való csekély hajlam jelei azonban már korábban láthatóak voltak, amikor 1999. május 20-án meggyilkolták D'Antona professzort, aki szintén a Munkaügyi Minisztérium tanácsadója volt, D'Alema baloldali kormányában.

Ezen túl a legrosszabb verzió egy iszlám gyökerű terrorista csoportokkal szembeni terrorszervezet létrehozása lenne, most, hogy az országot amerika-barát kormány vezeti, amely a Vatikán szimpátiáját is élvez.

Világos, hogy máától kezdve az ellenzék szerepe még a kormányzó pártokénál is kényesebb lesz. Egyrészt olyan parlamentre lesz szükség, amely az ország jövője szempontjából elengedhetetlenül szükséges, a modernizációt szolgáló reformok útján

indul el, ezért el kell kerülnie a nyílt szembeállást (amely ekkora parlamenti többség mellett

amúgy is felesleges lenne). De ugyancsak óvakodnia kell a látványos megegyezésektől is, mert azok a hivatalosan nem képviselt csoportok érzékenységét érintenék, s amelyek ekkor, mint a kormány igazi ellenzéke léphetnének fel: olyan időzített bomba módjára, melynek felrobbanása kiszámíthatatlan következményekkel bírna.

(Józsa Judit fordítása)

Választási eredmények:

Képviselő Ház:

<i>Párt</i>	<i>Elért szavazatok száma</i>	<i>%</i>	<i>Parlamenti helyek száma</i>
JOBB-KÖZÉP KOALÍCIÓ			
PDL	13.628.865	37,39	272
Lega Nord	3.024.522	8,3	60
Autonomia Sud	410.487	1,13	8
ÖSSZEG	17.063.874	46,81	340
BAL-KÖZÉP KOALÍCIÓ			
PD	12.092.998	33,17	211
Italia dei valori	1.593.675	4,37	28
ÖSSZEG	13.686.673	37,54	239
MÁS			
Unione di Centro	2.050.319	5,62	36

Forrás: <http://www.corriere.it/>

Szenátus:

<i>Párt</i>	<i>Elért szavazatok száma</i>	<i>%</i>	<i>Parlamenti helyek száma</i>
JOBB-KÖZÉP KOALÍCIÓ			
PDL	12.510.306	38,17	141
Lega nord	2.642.167	8,06	25
Autonomia Sud	355.076	1,08	2
ÖSSZEG	15.507.549	47,31	168
BAL-KÖZÉP KOALÍCIÓ			
PD	11.042.325	33,7	116
Italia dei Valori	1.414.118	4,32	14
ÖSSZEG	12.456.443	38,2	130
MÁS			
Unione di Centro	1.866.294	5,69	3

Forrás: <http://www.corriere.it/>

Szerkesztette: Naccarella István